

๘. สัมโยคสูตร¹

[๕๑] สัมโยควิสัยคัม โว ภิกขเว ฌมมปริยายัม เทเสสุสามิ, ตัม สุณนถ, สาธุกัม มนสิกโรถ, ภาสิสุสามิมิติ. “เอวํ ภนฺเต”ติ โข เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจสุสฺสํ. ภควา เอตทโวจ :

กตโม จ ภิกขเว สัมโยควิสัยโค ฌมมปริยาโย? อิตถิ ภิกขเว อชฺฌตตัม อิตฺถินฺทริยัม มนสิกโรติ อิตฺถิกุตฺตัม อิตฺถากปฺปํ อิตฺถิวินํ อิตฺถิจฺจนฺทํ อิตฺถิสฺสรํ อิตฺถาลงฺการํ. สว ตตฺถ รชฺชติ, ตตฺตวาทิมติ. สว ตตฺถ วัตตา ตตฺตวาทิตา พหิทฺธา ปุริสฺสินฺทริยัม มนสิกโรติ ปุริสฺกุตฺตัม ปุริสฺสากปฺปํ ปุริสฺวินํ ปุริสฺจฺจนฺทํ ปุริสฺสฺสรํ ปุริสฺสาลงฺการํ. สว ตตฺถ รชฺชติ, ตตฺตวาทิมติ. สว ตตฺถ วัตตา ตตฺตวาทิตา พหิทฺธา สัมโยคํ อากงฺขติ, ยถฺยจฺจสฺสา สัมโยคปจฺจยา อูปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ, ตถฺย อากงฺขติ. อิตฺถตฺเต ภิกขเว อนิรตา สตฺตา ปุริสฺเสสุ สัมโยคํ คตา. เอวํ โข ภิกขเว อิตฺถิ อิตฺถตฺตัม นาทิวตฺตติ.

ปุริโส ภิกขเว อชฺฌตตัม ปุริสฺสินฺทริยัม มนสิกโรติ ปุริสฺกุตฺตัม ปุริสฺสากปฺปํ ปุริสฺวินํ ปุริสฺจฺจนฺทํ ปุริสฺสฺสรํ ปุริสฺสาลงฺการํ. โส ตตฺถ รชฺชติ, ตตฺตวาทิมติ. โส ตตฺถ วัตโต ตตฺตวาทิตอ พหิทฺธา อิตฺถินฺทริยัม มนสิกโรติ อิตฺถิกุตฺตัม อิตฺถากปฺปํ อิตฺถิวินํ อิตฺถิจฺจนฺทํ อิตฺถิสฺสรํ อิตฺถาลงฺการํ. โส ตตฺถ รชฺชติ, ตตฺตวาทิมติ. โส ตตฺถ วัตโต ตตฺตวาทิตอ พหิทฺธา สัมโยคํ อากงฺขติ, ยถฺยจฺจสฺสา สัมโยคปจฺจยา อูปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ, ตถฺย อากงฺขติ. ปุริสฺตเต ภิกขเว อนิรตา สตฺตา อิตฺถิสฺสุ สัมโยคํ คตา. เอวํ โข ภิกขเว ปุริโส ปุริสฺตตัม นาทิวตฺตติ. เอวํ โข ภิกขเว สัมโยโค โหติ.

กถฺยจฺจ ภิกขเว วิสฺโยโค โหติ ? อิตฺถิ ภิกขเว อชฺฌตตัม อิตฺถินฺทริยัม น มนสิกโรติ อิตฺถิกุตฺตัม อิตฺถากปฺปํ อิตฺถิวินํ อิตฺถิจฺจนฺทํ อิตฺถิสฺสรํ อิตฺถาลงฺการํ. สว ตตฺถ น รชฺชติ, สว ตตฺตวาทิมติ. สว ตตฺถ อวัตตา ตตฺตวาทิตา พหิทฺธา ปุริสฺสินฺทริยัม น มนสิกโรติ ปุริสฺกุตฺตัม ปุริสฺสากปฺปํ ปุริสฺวินํ ปุริสฺจฺจนฺทํ ปุริสฺสฺสรํ ปุริสฺสาลงฺการํ. สว ตตฺถ น รชฺชติ, ตตฺตวาทิมติ. สว ตตฺถ อวัตตา ตตฺตวาทิตา พหิทฺธา สัมโยคํ นากงฺขติ, ยถฺยจฺจสฺสา สัมโยคปจฺจยา อูปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ, ตถฺย นากงฺขติ. อิตฺถตฺเต โข ภิกขเว อนิรตา สตฺตา ปุริสฺเสสุ วิสฺโยคํ คตา. เอวํ โข ภิกขเว อิตฺถิ อิตฺถตฺตัม อตฺติวตฺตติ.

ปุริโส ภิกขเว อชฺฌตตัม ปุริสฺสินฺทริยัม น มนสิกโรติ ปุริสฺกุตฺตัม ปุริสฺสากปฺปํ ปุริสฺวินํ ปุริสฺจฺจนฺทํ ปุริสฺสฺสรํ ปุริสฺสาลงฺการํ. โส ตตฺถ น รชฺชติ, โส ตตฺตวาทิมติ. โส ตตฺถ อวัตโต ตตฺตวาทิตอ พหิทฺธา อิตฺถินฺทริยัม น มนสิกโรติ อิตฺถิกุตฺตัม อิตฺถากปฺปํ อิตฺถิวินํ อิตฺถิจฺจนฺทํ อิตฺถิสฺสรํ อิตฺถาลงฺการํ. โส ตตฺถ น รชฺชติ, ตตฺตวาทิมติ. โส ตตฺถ อวัตโต ตตฺตวาทิตอ พหิทฺธา สัมโยคํ นากงฺขติ, ยถฺยจฺจสฺสา สัมโยคปจฺจยา อูปฺปชฺชติ สุขํ โสมนสฺสํ, ตถฺย นากงฺขติ. ปุริสฺตเต ภิกขเว อนิรตา สตฺตา อิตฺถิสฺสุ วิสฺโยคํ คตา. เอวํ โข ภิกขเว ปุริโส ปุริสฺตตัม อตฺติวตฺตติ. เอวํ โข ภิกขเว วิสฺโยโค โหติ. อยํ โข ภิกขเว สัมโยโค วิสฺโยโค ฌมมปริยาโยติ. อญฺจม.

¹ อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต พระไตรปิฎกบาลี เล่มที่ ๒๓ มจร.

๙. ทานมหปผลสุดต

[๕๒] เอกิ สมยั ภควา จมฺปายั วิหฺรติ คคฺคราย โปกฺขรณฺนิยา ตีเร. อถโข สมฺพหฺลฺลา จมฺเปยฺยกา อฺปาสกา เยนายสฺมา สารีปฺตฺโต เตนฺอุปสงฺกมึสฺสุ, อฺปสงฺกมิตฺวา आयสฺมนตฺ สารีปฺตฺโต อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺ นิสฺสีทึสฺสุ, เอกมฺนตฺ นิสฺสินฺนา โข จมฺเปยฺยกา อฺปาสกา आयสฺมนตฺ สารีปฺตฺโต อेतทวโจ “จิริสฺสุตา โน ภนฺเต^๒ ภควโต สมฺมุขา ฐมฺมึกฺกา, สารุ มยฺ ภนฺเต ลภฺยยาม ภควโต ฐมฺมึ^๓ กถิ สฺวนายา”ติ. เตनหาวิโส ตทหฺโปสเถ อาคจฺเจยฺยาถ, อปฺเปว นาม ลภฺยยาม ภควโต สฺนติเก^๔ ฐมฺมึ กถิ สฺวนายาติ. “เอว ภนฺเต”ติ โข จมฺเปยฺยกา อฺปาสกา आयสฺมโต สารีปฺตฺตสฺส ปฏิสฺสุณฺนิตฺวา อฺภูจายาสฺนา आयสฺมนตฺ สารีปฺตฺโต อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺ กตฺวา ปกฺกมึสฺสุ.

อถโข จมฺเปยฺยกา อฺปาสกา ตทหฺโปสเถ เยนายสฺมา สารีปฺตฺโต เตนฺอุปสงฺกมึสฺสุ, อฺปสงฺกมิตฺวา आयสฺมนตฺ สารีปฺตฺโต อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺ อฺภูจิสฺสุ. อถโข आयสฺมา สารีปฺตฺโต เตหิ จมฺเปยฺยเกหิ อฺปาสเกหิ สทฺธิ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ, อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนตฺ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตฺ นิสฺสีทิ, เอกมฺนตฺ นิสฺสินฺโน โข आयสฺมา สารีปฺตฺโต ภควนตฺ อेतทวโจ :

สฺยา นฺ โข ภนฺเต อฺิเภจจฺสฺส ตาทิสฺสเยว ทานํ ทินฺนํ น มหฺปผลํ โหติ น มหฺนินฺสฺสํ. สฺยา ปน ภนฺเต อฺิเภจจฺสฺส ตาทิสฺสเยว ทานํ ทินฺนํ มหฺปผลํ โหติ มหฺนินฺสฺสนฺติ. สฺยา สารีปฺตฺโต อฺิเภจจฺสฺส ตาทิสฺสเยว ทานํ ทินฺนํ น มหฺปผลํ โหติ น มหฺนินฺสฺสํ. สฺยา ปน สารีปฺตฺโต อฺิเภจจฺสฺส ตาทิสฺสเยว ทานํ ทินฺนํ มหฺปผลํ โหติ มหฺนินฺสฺสนฺติ. โโก นฺ โข ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย, เยนปิ อฺิเภจจฺสฺส ตาทิสฺสเยว ทานํ ทินฺนํ น มหฺปผลํ โหติ น มหฺนินฺสฺสํ. โโก นฺ โข ภนฺเต เหตุ โโก ปจฺจโย, เยนปิ อฺิเภจจฺสฺส ตาทิสฺสเยว ทานํ ทินฺนํ มหฺปผลํ โหติ มหฺนินฺสฺสนฺติ ?

อิธ สารีปฺตฺโต เอกจฺโจ สาเปกฺโข ทานํ เทติ, ปฏฺิพทฺฐจิตฺโต ทานํ เทติ, สฺนฺนินฺธิเปกฺโข ทานํ เทติ, “อิมํ เปจฺจ ปรีภฺวชฺชิสฺสํ”ติ ทานํ เทติ. โส ตํ ทานํ เทติ สมณฺสฺส วา พุรฺาหมณฺสฺส วา อนฺนํ ปานํ วตฺถํ ยานํ มาลาคนฺธิวิเลปนํ เสยฺยวสฺสทฺธิเปยฺยํ. ตํ กิ มณฺเณสิ สารีปฺตฺโต ททฺเขยฺย อฺิเภจจฺโจ เอวรूपิ ทานฺนฺติ. เอว ภนฺเต.

ตตฺร สารีปฺตฺโต ยวายิ สาเปกฺโข ทานํ เทติ, ปฏฺิพทฺฐจิตฺโต ทานํ เทติ, สฺนฺนินฺธิเปกฺโข ทานํ เทติ, “อิมํ เปจฺจ ปรีภฺวชฺชิสฺสํ”ติ ทานํ เทติ. โส ตํ ทานํ ทตฺวา กายสฺส เภทา ปรมฺมรณฺา จาตุมฺมหาธาชิกานํ เทวานํ สทฺพยตํ อฺุปปชฺชติ. โส ตํ กมฺมํ เขเปตฺวา ตํ อฺิทธิ ตํ ยสฺ ตํ อธิปเตยฺย^๕ อากาเม โหติ อากนฺตา อิตถตฺตํ.

อิธ ปน สารีปฺตฺโต เอกจฺโจ นเหว โข สาเปกฺโข ทานํ เทติ, น ปฏฺิพทฺฐจิตฺโต ทานํ เทติ, น สฺนฺนินฺธิเปกฺโข ทานํ เทติ, “น อิมํ เปจฺจ ปรีภฺวชฺชิสฺสํ”ติ ทานํ เทติ. อปฺจ โข “สาหุ ทานนฺ”ติ ทานํ

^๒ ส. ภนฺเต สารีปฺตฺโต.

^๓ อ.ม. สมฺมุขา ฐมฺมึ

^๔ อ.ม. สมฺมุขา

^๕ อ.ม. อธิปจฺจ

เทติ ฯเปฯ นปี “สาธุ ทานนุ”ติ ทานัน เทติ. อปีจ ไช “ทินนปุพพ์ กตปุพพ์ ปิตุปีตามเหหิ, น อรหามิ
 ไปราณัน กุลวีสัน หาเปตุนุ”ติ ทานัน เทติ ฯเปฯ นปี “ทินนปุพพ์ กตปุพพ์ ปิตุปีตามเหหิ, น อรหามิ
 ไปราณัน กุลวีสัน หาเปตุนุ”ติ ทานัน เทติ. อปีจ ไช “อหัง ปจามิ, อิเม น ปจันติ, น อรหามิ ปจันโต
 อปจันตानัน ทานัน อทาตุนุ”ติ ทานัน เทติ ฯเปฯ นปี “อหัง ปจามิ, อิเม น ปจันติ, น อรหามิ ปจันโต
 อปจันตानัน ทานัน อทาตุนุ”ติ ทานัน เทติ. อปีจ ไช “ยถา เตสั ปุพฺพกานัน อีสันัน ตานิ มหายญญานิ
 อहेลฺลु. เสยฺยถึทึ : อญฺจกสฺส วามกสฺส วามเทวสฺส เวสฺสามิตตสฺส ยมทคฺคิโน อญฺจีสสฺส
 ภาารทวาชสฺส วาเสญฺจสฺส กสฺสปสฺส ภาคฺุโน. เอวํ เม อญํ ทานสัวิภาโค ภาวิสฺสตี”ติ ทานัน เทติ ฯเปฯ
 นปี “ยถา เตสั ปุพฺพกานัน อีสันัน ตานิ มหายญญานิ อहेลฺลु. เสยฺยถึทึ : อญฺจกสฺส วามกสฺส
 วามเทวสฺส เวสฺสามิตตสฺส ยมทคฺคิโน อญฺจีสสฺส ภาารทวาชสฺส วาเสญฺจสฺส กสฺสปสฺส ภาคฺุโน. เอวํ
 เม อญํ ทานสัวิภาโค ภาวิสฺสตี”ติ ทานัน เทติ. อปีจ ไช “อิมํ เม ทานัน ททโต จิตตํ ปัสสีทติ, อตฺตมนตา
 โสมนสฺสํ อุปชายตี”ติ ทานัน เทติ ฯเปฯ นปี “อิมํ เม ทานัน ททโต จิตตํ ปัสสีทติ, อตฺตมนตา โสมนสฺสํ
 อุปชายตี”ติ ทานัน เทติ. อปีจ ไช จิตฺตาลงฺการี จิตฺตปริกฺขารี ทานัน เทติ. โส ตํ ทานัน เทติ สมนสฺส
 วา พุราหมณสฺส วา อนนฺนํ ปานัน วตถึ ยานัน มาลาคนฺธุวิเลปนัน เสยฺยยาวสถปทีเปยฺยํ. ตํ กิมฺมญฺญสึ
 สารีปุตฺต, ทเพยฺย อึเภาจฺุจเ อเวรูปี ทานนฺติ. เอวํ ภานฺเต.

ตฺตร สารีปุตฺต ยวาร์ยํ นเหว ไช สาเปกฺุโข ทานัน เทติ, น ปฎิพฺพทจิตฺโต ทานัน เทติ, น
 สนนฺธิเปกฺุโข ทานัน เทติ, น “อิมํ เปจฺจ ปริภุญฺชิสฺสสามี”ติ ทานัน เทติ, นปี “สาธุ ทานนุ”ติ ทานัน เทติ.
 นปี “ทินนปุพพ์ กตปุพพ์ ปิตุปีตามเหหิ, น อรหามิ ไปราณัน กุลวีสัน หาเปตุนุ”ติ ทานัน เทติ, นปี “อหัง
 ปจามิ, อิเม น ปจันติ, น อรหามิ ปจันโต อปจันตानัน ทานัน อทาตุนุ”ติ ทานัน เทติ. นปี “ยถา เตสั
 ปุพฺพกานัน อีสันัน, ตานิ มหายญญานิ อहेลฺลุ, เสยฺยถึทึ : อญฺจกสฺส วามกสฺส วามเทวสฺส
 เวสฺสามิตตสฺส ยมทคฺคิโน อญฺจีสสฺส ภาารทวาชสฺส วาเสญฺจสฺส กสฺสปสฺส ภาคฺุโน. เอวํ เม อญํ
 ทานสัวิภาโค ภาวิสฺสตี”ติ ทานัน เทติ. นปี “อิมํ เม ทานัน ททโต จิตตํ ปัสสีทติ, อตฺตมนตา โสมนสฺสํ
 อุปชายตี”ติ ทานัน เทติ. อปีจ ไช จิตฺตาลงฺการี จิตฺตปริกฺขารี ทานัน เทติ. โส ตํ ทานัน ทตฺวา กายสฺส
 ภาทา ปรมฺมรณฺวา พุราหมกาณิกานัน เทวานัน สหพฺยตํ อุปชฺชติ, โส ตํ กมฺมํ เขเปตฺวา ตํ อิทฺธี ตํ ยสั
 ตํ อาริเปเตยฺยํ อนาคามี โหติ อนาคนฺตา อิตฺถตฺตํ. อญํ ไช สารีปุตฺต เหตุ อญํ ปจฺุจโย, เยนปี
 อึเภาจฺุจสฺส ตาทิสัเยว ทานัน ทินฺนํ น มหปฺผลํ น มหานิสัสนฺติ. อญํ ปน สารีปุตฺต เหตุ อญํ ปจฺุจโย,
 เยนปี อึเภาจฺุจสฺส ตาทิสัเยว ทานัน ทินฺนํ มหปฺผลํ โหติ มหานิสัสนฺติ. นวมึ.

๘. สัจฺโยคสุตฺร^๖

ว่าด้วยความเกี่ยวข้องและความไม่เกี่ยวข้อง

^๖ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มจร. เล่ม ๒๓

[๕๑] ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงธรรมบรรยาย⁷ เรื่องความเกี่ยวข้องและความไม่เกี่ยวข้องแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสดังนี้ว่า

ธรรมบรรยายเรื่องความเกี่ยวข้องและความไม่เกี่ยวข้อง เป็นอย่างไร

คือ สตรีย่อมกำหนด

๑. ความเป็นสตรีภายในตน	๒. กิริยาของสตรี
๓. ท่าทางของสตรี ⁸	๔. ความไว้ตัวของสตรี
๕. ความพอใจของสตรี	๖. เสี่ยงของสตรี
๗. เครื่องประดับของสตรี	

เธอย่อมติดใจยินดียิ่งในความเป็นสตรีภายในตนเป็นต้นนั้น

เธอผู้ติดใจยินดียิ่งในความเป็นสตรีภายในตนเป็นต้นนั้น ย่อมกำหนด

๑. ความเป็นบุรุษภายนอก	๒. กิริยาของบุรุษ
๓. ท่าทางของบุรุษ	๔. ความไว้ตัวของบุรุษ
๕. ความพอใจของบุรุษ	๖. เสี่ยงของบุรุษ
๗. เครื่องประดับของบุรุษ	

เธอย่อมติดใจยินดียิ่งในความเป็นบุรุษภายนอกเป็นต้นนั้น เธอผู้ติดใจยินดียิ่งในความเป็นบุรุษภายนอกเป็นต้นนั้น ย่อมมุ่งหวังการเกี่ยวข้องภายนอกและมุ่งหวังสุขและโสมนัสที่จะเกิดขึ้นเพราะการเกี่ยวข้องนั้นเป็นปัจจัย สัตว์ทั้งหลายผู้ยินดียิ่งในความเป็นสตรี ย่อมเป็นผู้เกี่ยวข้องกับบุรุษทั้งหลาย สตรีล่วงพ้นความเป็นสตรีไปไม่ได้ อย่างนี้แล

บุรุษย่อมกำหนด

๑. ความเป็นบุรุษภายในตน	๒. กิริยาของบุรุษ
๓. ท่าทางของบุรุษ	๔. ความไว้ตัวของบุรุษ
๕. ความพอใจของบุรุษ	๖. เสี่ยงของบุรุษ
๗. เครื่องประดับของบุรุษ	

เขาย่อมติดใจยินดียิ่งในความเป็นบุรุษภายในตนเป็นต้นนั้น

เขาผู้ติดใจยินดียิ่งในความเป็นบุรุษภายในตนเป็นต้นนั้น ย่อมกำหนด

๑. ความเป็นสตรีภายนอก	๒. กิริยาของสตรี
๓. ท่าทางของสตรี	๔. ความไว้ตัวของสตรี
๕. ความพอใจของสตรี	๖. เสี่ยงของสตรี
๗. เครื่องประดับของสตรี	

เขาย่อมติดใจยินดียิ่งในความเป็นสตรีภายนอกเป็นต้นนั้น เขาผู้ติดใจยินดียิ่งในความเป็นสตรีภายนอกเป็นต้นนั้น ย่อมมุ่งหวังการเกี่ยวข้องภายนอกและมุ่งหวังสุขและโสมนัสที่จะเกิดขึ้นเพราะการ

⁷ คำว่า **บรรยาย** ในคำว่าธรรมบรรยาย นี้แปลจากปริยายศัพท์ ซึ่งมีความหมาย ๓ นัย คือ (๑) หมายถึงเทศนา (ดูเทียบ ม.มู. (ไทย) ๑๒/๒๐๕/๒๑๗, อจ.ฉก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗ (๒) หมายถึงวาระ) ดูเทียบ (ม.อ. (บาลี) ๑๔/๓๙๘/๓๔๔) (๓) หมายถึงเหตุ (ดูเทียบ วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๖๑/๑๓๕-๑๓๖) ในที่นี้หมายถึงเหตุ (วิ.อ. (บาลี) ๑/๓/๑๒๖, อจ.สตุตค.อ. (บาลี) ๓/๕๑/๑๘๕)

⁸ **ท่าทางของสตรี** หมายถึงมรรยาทต่าง ๆ เช่น การนั่ง การหมั้น เป็นต้น (อจ.สตุตค.อ. (บาลี) ๓/๕๑/๑๘๕)

เกี่ยวข้องกับนั้นเป็นปัจจัย สัตว์ทั้งหลายผู้ยินดียิ่งในความเป็นบุรุษ ย่อมเป็นผู้เกี่ยวข้องกับสตรีทั้งหลาย บุรุษ ล่วงพ้นความเป็นบุรุษไปไม่ได้ อย่างนี้แล

ภิกษุทั้งหลาย ความเกี่ยวข้องเป็นอย่างนี้แล

ความไม่เกี่ยวข้อง เป็นอย่างไร

คือ สตรีย่อมไม่กำหนด

๑. ความเป็นสตรีภายในตน	๒. กิริยาของสตรี
๓. ท่าทางของสตรี	๔. ความไว้ตัวของสตรี
๕. ความพอใจของสตรี	๖. เสียงของสตรี
๗. เครื่องประดับของสตรี	

เธอย่อมไม่ติดใจไม่ยินดียิ่งในความเป็นสตรีภายในตนเป็นต้นนั้น

เธอผู้ไม่ติดใจไม่ยินดียิ่งในความเป็นสตรีในภายในตนเป็นต้นนั้น ย่อมไม่กำหนด

๑. ความเป็นบุรุษภายนอก	๒. กิริยาของบุรุษ
๓. ท่าทางของบุรุษ	๔. ความไว้ตัวของบุรุษ
๕. ความพอใจของบุรุษ	๖. เสียงของบุรุษ
๗. เครื่องประดับของบุรุษ	

เธอย่อมไม่ติดใจไม่ยินดียิ่งในความเป็นบุรุษภายนอกเป็นต้นนั้น เธอผู้ไม่ติดใจ ไม่ยินดียิ่งใน ความเป็นบุรุษภายนอกเป็นต้นนั้น ย่อมไม่มุ่งหวังการเกี่ยวข้องภายนอก และไม่มุ่งหวังสุขและโสมนัสที่จะ เกิดขึ้นเพราะการเกี่ยวข้องนั้นเป็นปัจจัย สัตว์ทั้งหลายผู้ยินดียิ่งในความเป็นสตรี ย่อมเป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับ บุรุษทั้งหลาย สตรีล่วงพ้นความเป็นสตรีไปได้ อย่างนี้แล

บุรุษย่อมไม่กำหนด

๑. ความเป็นบุรุษภายในตน	๒. กิริยาของบุรุษ
๓. ท่าทางของบุรุษ	๔. ความไว้ตัวของบุรุษ
๕. ความพอใจของบุรุษ	๖. เสียงของบุรุษ
๗. เครื่องประดับของบุรุษ	

เขาย่อมไม่ติดใจไม่ยินดียิ่งในความเป็นบุรุษภายในตนเป็นต้นนั้น

เขาผู้ไม่ติดใจไม่ยินดียิ่งในความเป็นบุรุษภายในตนเป็นต้นนั้น ย่อมไม่กำหนด

๑. ความเป็นสตรีภายนอก	๒. กิริยาของสตรี
๓. ท่าทางของสตรี	๔. ความไว้ตัวของสตรี
๕. ความพอใจของสตรี	๖. เสียงของสตรี
๗. เครื่องประดับของสตรี	

เขาย่อมไม่ติดใจไม่ยินดียิ่งในความเป็นสตรีภายนอกเป็นต้นนั้น เขาผู้ไม่ติดใจ ไม่ยินดียิ่งในความเป็น สตรีภายนอกเป็นต้นนั้น ย่อมไม่มุ่งหวังการเกี่ยวข้องภายนอก และไม่มุ่งหวังสุขและโสมนัสที่จะเกิดขึ้น เพราะการเกี่ยวข้องนั้นเป็นปัจจัย สัตว์ทั้งหลายผู้ยินดียิ่งในความเป็นบุรุษ ย่อมเป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับ สตรี ทั้งหมด บุรุษล่วงพ้นความเป็นบุรุษไปไม่ได้ อย่างนี้แล

ภิกษุทั้งหลาย ความไม่เกี่ยวข้อง เป็นอย่างไรแล

ภิกษุทั้งหลาย ธรรมบรรยายเรื่องความเกี่ยวข้องและความไม่เกี่ยวข้อง เป็นอย่างไรแล

สังโยคสูตรที่ ๘ จบ

๙. ทานมหัศจรรย์ ว่าด้วยทานที่มีผลมากและทานที่ไม่มีผลมาก

[๕๒] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ฝั่งสระคัคคราโวกขรณี เขตกรุงจัมปา ครั้งนั้นแล อุบาสกชาวกรุงจัมปาจำนวนมากเข้าไปหาท่านพระสารีบุตรถึงที่อยู่ อภิวัตแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้กล่าวกับท่านพระสารีบุตรดังนี้ว่า

“ท่านผู้เจริญ เราทั้งหลายได้ฟังธรรมีกถาต่อพระพักตร์พระผู้มีพระภาคผ่านมานานแล้ว ขอให้เราทั้งหลายได้ฟังธรรมีกถาของพระผู้มีพระภาคเถิด”

ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น ท่านทั้งหลายควรมาในวันอุโบสถเถิด จะได้ฟังธรรมีกถาในสำนักของพระผู้มีพระภาคแน่นอน” อุบาสกชาวกรุงจัมปารับคำแล้วลุกจากที่นั่ง อภิวัตทำประทักษิณแล้วจากไป

ครั้นถึงวันอุโบสถ อุบาสกชาวกรุงจัมปาได้พากันไปหาท่านพระสารีบุตรถึงที่อยู่ อภิวัตแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่สมควร ต่อจากนั้น ท่านพระสารีบุตรพร้อมด้วยอุบาสกชาวกรุงจัมปาเหล่านั้นเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวัตแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มีได้ไหม ทานชนิดเดียวกันที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้วไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก แต่ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้วกลับมีผลมาก มีอานิสงส์มาก”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “มีได้ สารีบุตร ทานชนิดเดียวกันที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้วไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก แต่ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ ถวายแล้วกลับมีผลมาก มีอานิสงส์มาก”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอแลเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ทานชนิดเดียวกันที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้ว ไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก อะไรหนอแล เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ทานชนิดเดียวกันที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้วกลับมีผลมาก มีอานิสงส์มาก”

“สารีบุตร บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทานอย่างมีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างมีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างมุ่งหวังสังสมบุญ ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภคมผลทานนี้” เขาจึงให้ทานนั้น คือ ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พิง และเครื่องประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์ สารีบุตร เธอเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ควรให้ทานเช่นนั้นหรือไม่”

“ควรให้ พระพุทธเจ้าข้า”

“สารีบุตร ในการให้ทานเช่นนั้น บุคคลผู้ให้ทานอย่างมีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างมีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างมุ่งหวังสังสมบุญ ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภคมผลทานนี้” เขาให้ทานนั้นแล้ว หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดร่วมกับพวกเทวดาชั้นจาตุมหาราช เขาให้กรรมนั้นสิ้นไป ให้ฤทธิ์นั้นสิ้นไป ให้ยศนั้นสิ้นไป ให้ความเป็นใหญ่นั้นสิ้นไป เป็นผู้ยังต้องมา คือมาสู่ความเป็นอยู่อย่างนี้

สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทานอย่างไม่มีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างไม่มีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างไม่มุ่งหวังสังสมบุญ มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภคมผลทานนี้” แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “การให้ทานเป็นการดี” ฯลฯ”

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทานอย่างไม่มีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างไม่มีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างไม่มุ่งหวังสังสมบุญ มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภคมผลทานนี้” ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “การให้ทานเป็นการดี” แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้ทาน เคยทำทาน เราไม่ควรให้วงศ์ตระกูลเก่าแก่เสื่อมเสียไป” ฯลฯ”

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ฯลฯ ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้ทาน เคยทำทาน เราไม่ควรให้วงศ์ตระกูลเก่าแก่เสื่อมเสียไป” แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราหุงหากินเอง

ได้ ชนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ การที่เราหุงหากินเองได้ จะไม่ให้ทานแก่ชนเหล่านี้ผู้หุงหากินเองไม่ได้ ไม่ควร” ฯลฯ”

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ฯลฯ ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราหุงหากินเองได้ ชนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ การที่เราหุงหากินเองได้ จะไม่ให้ทานแก่ชนเหล่านี้ผู้หุงหากินเองไม่ได้ ไม่ควร” แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราให้ทานและจำแนกทานนี้ เหมือนเหล่าฤๅษีในปางก่อน คือ อัญญฤๅษี วามกฤๅษี วามเทวฤๅษี เวสสามิตตฤๅษี ยมทัคคฤๅษี อังคีรสฤๅษี ภารทวาชฤๅษี วาเสฏฐฤๅษี กัสสปฤๅษี และภคฤๅษี ได้บูชามหาหัยญ์⁹แล้ว ฉะนั้น” ฯลฯ”

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ฯลฯ ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราจักให้ทานและจำแนกทานนี้เหมือนเหล่าฤๅษีในปางก่อน คือ อัญญฤๅษี วามกฤๅษี วามเทวฤๅษี เวสสามิตตฤๅษี ยมทัคคฤๅษี อังคีรสฤๅษี ภารทวาชฤๅษี วาเสฏฐฤๅษี กัสสปฤๅษี และภคฤๅษี ได้บูชามหาหัยญ์แล้ว แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “เมื่อเราให้ทานนี้ จิตย่อมผ่องใส จะเกิดความชื่นชมโสมนัส ฯลฯ”

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ฯลฯ ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เมื่อเราให้ทานนี้ จิตย่อมผ่องใส จะเกิดความชื่นชมโสมนัส แต่ให้ทานเป็นเครื่องประดับจิต ประดับแต่งจิต เขาจึงให้ทานนั้น คือ ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พิง และเครื่องประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์ สารีบุตร เธอเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ควรให้ทานเช่นนั้นหรือไม่”

“ควรให้ พระพุทธเจ้าข้า”

“สารีบุตร ในการให้ทานเช่นนั้น บุคคลผู้ให้ทานอย่างไม่มีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างไม่มีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างไม่มีหวังสิ่งสมบุญ มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภคผลทานนี้” มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “การให้ทานเป็นการดี” มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้ทาน เคยทำทาน เราไม่ควรให้วงศ์ตระกูลเก่าแก่เสื่อมเสียไป” มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราหุงหากินเองได้ ชนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ การที่เราหุงหากินเองได้ จะไม่ให้ทานแก่ชนเหล่านี้ผู้หุงหากินเองไม่ได้ ไม่ควร” มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราจักให้ทานและจำแนกทานนี้เหมือนเหล่า ฤๅษีในปางก่อน คือ อัญญฤๅษี วามกฤๅษี วามเทวฤๅษี เวสสามิตตฤๅษี ยมทัคคฤๅษี อังคีรสฤๅษี ภารทวาชฤๅษี วาเสฏฐฤๅษี กัสสปฤๅษี และภคฤๅษี ได้บูชามหาหัยญ์แล้ว” ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เมื่อเราให้ทานนี้ จิตย่อมผ่องใส จะเกิดความชื่นชม โสมนัส” แต่ให้ทานเป็นเครื่องประดับจิต ประดับแต่งจิต เขาจึงให้ทานนั้น หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดร่วมกับพวกเทวดาชั้น พรหมกายิกา¹⁰ เขาให้กรรมนั้นสิ้นไป ให้ฤทธิ์นั้นสิ้นไป ให้ยศนั้นสิ้นไป ให้ความเป็นใหญ่ นั้นสิ้นไป เป็นผู้ไม่ต้องกลับมา คือ ไม่มาสู่ความเป็นอยู่อย่างนี้

สารีบุตร นี้แลเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ทานชนิดเดียวกัน ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ให้แล้วไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก นี้แลเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ทานชนิดเดียวกันที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้วกลับมีผลมาก มีอานิสงส์มาก”

ทานมหัทธผลสูตรที่ ๙ จบ

⁹ มหาหัยญ์ ในที่นี้หมายถึงการตระเตรียมมหาทานซึ่งประกอบไปด้วยอาหารและเภสัชต่าง ๆ มีเนยใส เนยข้น นมสด น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เป็นต้น (อง.สตตก.อ. (บาลี) ๓/๕๒/๑๘๖)

¹⁰ ดูเชิงอรรถที่ ๕ สัตตกนิบาต ข้อ ๔๔ หน้า ๖๗ ในเล่มนี้